

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 72. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297497408/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

strygere komme til os; og lad en af vore største Virtuoser have den besynderlige Lykke at blive brugt i Berlin, Paris eller Fiorents. Lad dem begge begjære, hvad dem synes, at de kan fortjene; saa skal vi først blive vaer, hvad Forskjæl der er paa os og andre Nationer i dette Fald -- Men vi taler om bekjendte Ting. Jo meer vi stige ned i det Borgerlige Liv, jo meer Handlingerne blive enkelte og deres Gjenstand ringe; desto oftere falde de for, desto bekjendtere ere vi med dem, og desto større Kraft har de at overbevise. -- Paa vore Gjæstebude, i vore daglige Samquemme med Fremmede, kan vi best see; hvor ofte vor Skamfuldhed over os selv, eller hvad vi skal kalde det, vor Undseelse for at begjære, og vor Frygt for at være til Over-Last gjør os forlegne, og ere skyld i, at vi komme til kort. -- Den franskeste den frieste og den galanteste Opdragelse kan sjelden undervinge denne national-Svagthed saameget, at den ikke undertiden skulde stikke frem i nogle smaae pedantske Betæneligheder, utidige Undskyldninger og en barnagtig Frygt for at forløbe sig. De fleeste af vore gode Danske, som vil affectere den Tydske Drisighed-eller den Franske Frihed, ere saa uheldige i dette Forsøg, at de blive til Narre derover --

Endskjønt vor Panthakak meget ofte, og jo nærmere han blev bekjendt med Verden jo tiere og bedre overvandt denne utidige Undseelse; saa havde han dog af og til Anfald deraf, som han ikke kunde staae imod. -- Et nyt Beviis paa at den maac være national. Thi den var saa lidet en Folge af hans besynderlige Tænkemaade, at den var tværtimod gandske stridig derimod, og maatte have blevet hastig og reent overvundet deraf, om den ikke havde grundet sig paa noget stærkere og væsentligere end en blot Mangel paa Opdragelse og Leve-Maade. -- En forudfattet slet Meening om andres Tænkemaade, og deres besynderlige Hjertelaug eller Beredwillighed imod os, føder Had og Foragt, og kan selv gjøre os for stolte til at begjære nogen Tjeneste af dem; men den kan ikke gjøre os for undseelige dertil. Undseelse bære vi kun for dem, som vi bære Høyagtelse for, og som vi frygter for at blive besværlige. Ingen af Deelene har Sted hos dem som vi holder for vrangwillige. --

Vel var det at ønske, at alle de, som havde Herr Panthakaks Fordom, maatte tillige være saa undseelige, at de frygtede for at fornærme heele Verden med Skyggen af deres Person og med Lyden af deres Aandedræt. -- Den, som holder sig selv saa ringe og uværdig, at

han troer ikke at kunde røre sig, uden at være alle Mennisker i Veyen og til Over-Last, faer derved saa elendigt et udseende, at vi ynke ham, om vi blive vaer at han er til; og foragte ham, saa snart han lader sig det falde ind, at give sine Meeninger tilkjende. – Han bærer heele Verdens Liberie. Han tager sig overalt en Tjeneres Skikkelse paa og har derfor og overalt samme Skjæbne, samme Frighed som de. – Han bliver aldrig spurgt til Raads – man legger ikke engang mærke til hvad han siger; men han kan tale saa frit, som nogen Nar; og sige saa meget ont om Verden, som han lyster, uden at blive skadelig. – Det er i denne Hensende, at det var at ønske, at enhver Timon, enhver Foragter af Mennisket og Verden vilde og kunde gjøre sig denne Svaghed til en Hoved-Pligt; nemlig for derved at blive taaleligere og mindre farlige – Men de kan desto verre kun have den ved en Hændelse, og de kan ikke beholde hin længere, end denne virker – De kan have tildraget sig den ved Underkuelse i Ungdommen, ved karrige, menneske-skye, quækeriske, pedantiske eller tyranniske Forældre og forsatte; ved en Mangel paa al Kjendskab og Omgang med den store Verden; ved en naturlig Frygtsomhed og sligt Omstændighed, som Tiden og deres Stolthed dog snart overvinder. – Men det er øyensynligt deres Fordoms og Tingenes Natur imod, at de virkelig og længe kan være undseelige, eller agte sig ringe imod alle andre. – Thi de foragter alle andre, for saavit de ere Narre; og de kan ikke oprigtigt foragte sig selv, forsaaavit de ere Mennisker. – Man seer rvertimod daglig, at de som domme verst om alle andre Mennisker, langt fra at tænke ringe om sig selv, ikke engang bevare det udvortes Skin af Undseelse; men med den største, frekkeste og vemmeligste Tillid, fordre Høyagtelse, Ærbødighed, Tjenester og alting indtil Opvartning af dem selv, som de domme ringe eller ilde om. – Vel gjorde Panthakaks naturlige gode Hjerter ham sikker nok for denne Grad af Uforskammethed – Men dog satte hans Tænkemaade og hans Grund-Sætninger ham uden Tvivl i større Fare derfor, end han vilde have været uden dem – Hans utidige Undseelse kunde følgende ikke komme deraf, at han skulde holde sig ringe imod andre, og af denne Aarsag troe sig uværdig til deres Godhed. – Ligesaalidet kunde den komme deraf, at han, som han virkelig gjorde holdt alle for ringere og slettere end sig; thi denne Betragtning maatte gjøre ham for stolt til at være undseelig. – Men den latterlige Betænkelighed, den barnagtige Frygt for at være for dristig, der trykte hans ovenanførte

Ønske angaaende Fleske-Skanken ned i Maveu igjen, da det allerede var ham paa Læberne; kom noget af hans slette og pedantiske Opdragelse, og meget deraf at han var Dansk. –

Hvem skulde have ventet alle disse Betragtninger i Anledning af en Fleske-Skank? –

Hans Taalmodighed maatte endnu udstaae en haardere Prøve – Han maatte sige, hvad han vilde, saa slap den tjenstagtige Charles ham ikke, førend han fik marquisert ham saa got, som det kunde lade sig gjøre med en Sonder-Jyde – O Mennisker, hvor onde ere i, selv naar i vil gjøre det best, selv i eders Høfligheder! – Endelig! –